

Ārlietu ministra Ģirta Valda Kristovska uzruna Saeimas ārpolitikas debatēs 2011. gada 27. janvārī

Publicēts: 27.01.2011.

Ziņas

I. IEVADS

Ļoti cienījamā Saeimas priekšsēdētājas kundze, Valsts prezidenta kungs, Ministru prezidenta kungs, Augsti godātie kolēģi valdībā, Dāmas un kungji, Ekselences!

Mēs dzīvojam dinamiskā, globālu procesu noteiktā, izaicinājumu piesātinātā laikmetā. Mūsdienu pasaule ir ne tikai ģeogrāfiski, bet arī politiski daudzdimensionāli sazarota. Riski un apdraudējumi, ne tikai demokrātija, brīvība un tiesiskums raksturo 21.gadsimta sākumu. Zināšanas, tehnoloģijas un kvalitāte, efektivitāte un konkurētspēja nosaka katras valsts, katra atsevišķa cilvēka ambīciju līmeni un to piepildīšanas iespējas, nereti tās jāpiepilda aiz savas valsts robežām. Tas tiešām ir lieliski, ka Latvijai ir vērtību sabiedrotie, pastāv starptautiskas alianses un savienības. Taču arī tur, reizē ar ideāliem, valda intereses un pastāv dubulti standarti, izdevīgums. Tas būtu jāpatur prātā vienmēr un visur, kur mūsu ļaudis, amatpersonas un diplomāti uztur Latvijas valsts nacionālās intereses.

Nacionālās intereses. Ārlietu sektora darbā šāds uzdevums ir īpaši saprotams, jo tas cauraužas ārpolitiskās darbības visos virzienos, visās zemēs un visos laikos. Tieši tāpēc šodien, kad Saeimā notiek pirmās debātes par ārpolitiku, kā vadmotīvu un novēlējumu mums visiem esmu izvēlējis Latvijas *de iure* atzīšanas gaisotnei atbilstošu, nedaudz romantisku citātu – «Mums jāizlieto visi ceļi, lai sagādātu un izauklētu Latvijas laimi!». Šo domu mūsu valsts rašanās rītausmā teicis Zigfrīds Anna Meierovics, valstsvīrs, Latvijas patriots, un izcils diplomāts, kurš savas dzīves un darbības laikā ir vērtējis Latvijas valsts intereses.

Mūsu ārpolitikai toreiz bija sevišķa nozīme. Arī vēlāk, tieši ārpolitikā tālredzība nodrošināja, ka padomju okupācijas gados mūsu valsts turpināja pastāvēt *de iure*.

Ar pārliecību varu teikt, ka kopš valstiskās neatkarības atjaunošanas Latvijas ārpolitika 20 gadu garumā ir bijusi sekmīga. Mūsu valsts drošība un iespējas nekad nav bijušas tik plašas. Ir sasniegti izcili politiski mērķi un šodien pastāv profesionāls ārlietu dienests ar 44 diplomātiskajām un konsulārajām pārstāvniecībām ārvalstīs. Latvija ir Apvienoto nāciju un Eiropas Savienības dalībvalsts, mūsu ārējo drošību garantē Ziemeļatlantijas alianses kolektīvā drošības sistēma. Šāda sasnieguma pamatā turpat 15 gadu ilgs darbs ir neatlaidīgs un mērķtiecīgs darbs, sabiedroto iegūšana un atbalsts, rietumu vērtību un demokrātisko principu nostiprināšana valsts un sabiedrības dzīvē.

Taču sasniegtais ir jāuztur un izaugsme ir neatlaidīgi jāturpina, mērķtiecīgi jārod jaunas iespējas!

Ticu, ka ārpolitikas debātes Saeimā, kā šodien aizsākta jauna tradīcija, būs svarīgs elements vienotas Latvijas ārpolitikas veidošanā un ārpolitiskās pēctecības nodrošināšanā, būs nozīmīgs pienesums mūsu valsts tālākas izaugsmes un konkurētspējas sekmēšanā.

Tieši šādi mērķi pēc 10.Saeimas vēlēšanām ir Ministru prezidenta Valda Dombrovska vadītajai valdībai! Esmu gandarīts, ka man kā tās ārlietu ministram, *Pilsoniskās savienības* un *Vienotība* priekšsēdētājam īstenojot Valdības deklarācijā nospraustos ārpolitikas mērķus, ir iespēja vienlaicīgi apliecināt ārpolitisko pēctecību. Proti, starptautiskajās attiecībās Latvija respektēs un stiprinās Eiropas rietumu vērtības un intereses, dos savu ieguldījumu miera, drošības un ilgtspējīgas attīstības stiprināšanai. Veicināsim solidaritāti un savstarpēju cieņu starp tautām, stiprināsim brīvo tirdzniecību, mazināsim nabadzību un sargāsim cilvēka tiesības ne tikai savā valstī, bet arī pasaulē. Latvija ir apņēmusies precīzi ievērot starptautiskās tiesības un tās arī turpmāk būs Latvijas ārpolitikas pamats.

Dāmas un kungi,

Mums ir jāspēj runāt ne tikai par vīzijām vai abstraktu laimi, kā to savulaik darījis Meierovics, bet gan maksimāli labi jāizpilda visi tie praktiskie pienākumi, kas ir Latvijas ārlietu dienesta darbinieku ikdiena. Un tas nebūt nav vienkārši.

Īpaši tāpēc, ka, veidojot Latvijas ārpolitiku telpā un laikā, to ietekmē līdzekļu ierobežotība iepretī procesiem, kurus virza dažādu globālu, reģionālu vai kultūrvēsturisku aspektu rosinātas tendences:

1. Šobrīd noris globālās politiskās, finansiāli-ekonomiskās un militārās ietekmes izmaiņas. To ietekme uz mums joprojām ir netieša. Taču cik ilgi?!...
2. Konkurences cīņā izšķiroša ir resursu, izglītota darbaspēka pieejamība un biznesam draudzīga un inovatīva vide.
3. Mūsu uzņēmēju intereses arvien biežāk ir saistītas ar Latvijai netradicionāliem tirgiem.
4. Arvien vairāk Latvijas iedzīvotāju uzņem tiešus kontaktus ar tuvām un tālām zemēm, dodas projām no Latvijas.

Šādu izaicinājumu priekšā nepieciešama mērķtiecīga Latvijas valsts rīcība, pat veiksmē. Taču, Latvijas ārpolitika ir bijusi veiksmīga tad, kad veiksmīga ir bijusi mūsu valsts attīstība. Tā piemēram, pārvarot ekonomisko krīzi, valdība izvēlējās ceļu, kas balstās uz sadarbību ar Starptautisko valūtas fondu un Eiropas Komisiju. Šo izvēli dažādi vērtē, taču Ministru prezidentam Valdim Dombrovskim parādot raksturu, esam ieguvuši reputāciju kā valsts, kas pārvar grūtības un spēj īstenot nepieciešamas reformas. Rezultātā starptautiskā sabiedrība no jauna uzticas mūsu valstij, novērtē tās apņēmību pieņemot smagus lēmumus. Tāpēc Latvijas ārpolitikas galvenais uzdevums ir globālās pasaules iespēju pielāgošana, atbalsts Latvijas iedzīvotājiem, valsts nacionālo interešu pārstāvēšana un brīdināšana par iespējamiem riskiem.

II. PASAULES DINAMIKA

Pirms pāris nedēļām, kā ārlietu ministrs saņēmu satrauktu zvanu no kādas Latvijas tūrisma kompānijas vadītāja ar lūgumu sniegt palīdzību mūsu tūristiem Patagonijā. Viņi bija kļuvuši par Čīles valdības un šīs valsts iedzīvotāju politisko nesaskaņu ķīlniekiem. Nedaudz pirms tam Ārlietu ministrija tika nepamatoti un absurdi kritizēta par veiksmīgu ķīlnieku krīzes Sudānā atrisināšanu. Abos gadījumos problēmās nokļuvušie ļaudis ar Ārlietu ministrijas palīdzību veiksmīgi atgriezās mājās Latvijā. Šie piemēri uzskatāmi parāda, ka notikumi, kas norisinās tūkstošiem kilometru attālumā ik mirkli kļūst par kāda Latvijas cilvēka, uzņēmēja, politiķa prieku vai sarūgtinājuma avotu.

Dāmas un kungi,

Pasaule vairs nebūs tāda, kādu to pazinām iepriekš. Un tomēr neesam piedzīvojuši nedz vēstures rata apstāšanos, nedz Eiropas valstu pilnīgu atteikšanos no nacionālajām interesēm. Gluži pretēji. Esam liecinieki jaunas globālas kārtības tapšanai - daudzpolārai pasaulei. To ietekmē globālā ekonomiskā krīze, kas, protams, neskar visas valstis vienādi. Līdz ar to atšķiras to pretpasākumi. Galveno attīstības tendenču noteikšanā arvien redzamāk izpaužas jaunās globālās ekonomikas struktūras, piemēram, G20 valstis. Tiek meklēti ceļi kā nodrošināt godīgu konkurenci brīvā tirgus apstākļos vai valsts kapitālismā tapušu uzņēmumu starpā. Rezultātā Rietumu valstu iespējas eksportēt demokrātiju pasaulē samazinās.

Plaša mēroga, klasiski militāra rakstura konfliktu draudi nepastāv, tomēr pieaug reģionālo konfliktu un humanitāro katastrofu skaits, to iespējamās negatīvās sekas. 21.gadsimata asimetrisko apdraudējumu mazināšanai ir nepieciešama plaša krīžu pārvaldības spēja, plaša sadarbība. Latvijas ārlietu sektors aktīvi piedalās šādu instrumentu izveidē, tajā skaitā cauri Rīgas ostu nodrošinot Ziemeļu distribūcijas ceļu NATO kravu nosūtīšanai uz Afganistānu. Apdraudējumu pretpasākumu meklējumos īpaši jāizceļ NATO jaunās Stratēģiskās koncepcijas pieņemšana Lisabonas samītā, kur vienlaicīgi tika apliecināta uzticība Alianses kolektīvajai drošībai, kas ir arī Latvijas ārējās drošības galvenais pamats.

Stratēģiskās drošības kontekstā īpaši jāuzsver tā sauktās „pārstartēšanas” politikas nozīme ASV – Krievijas attiecībās nozīme. Tā palielina Eiroatlantiskās telpas valstu drošību. Un Lisabonas samita līguma laikā biju to ārlietu ministru vidū, kas īpaši aicināja ASV kongresu ratificēt ASV-Krievijas stratēģisko kodolieroču ierobežošanas līgumu START II. Latvija ir acīmredzami ieguvusi no

attiecību klimata uzlabošanas starp Rietumiem un Krieviju un ir ieinteresēta šīs politikas attīstībā.

Jaunas iespējas rada apstākļi, ka Eiropas Savienība darbojas uz Lisabonas līguma pamata un Eiropas ārpolitika ieguvusi spēcīgu tās īstenošanas līdzekli – Eiropas Ārējās darbības dienestu.

III. 2010.GADA BŪTISKĀKIE NOTIKUMI LATVIJAS ĀRPOLITIKĀ

Neskatoties uz to, ka Ārlietu ministrija pēdējos pāris gadus ir strādājusi fizisko, materiālo un finanšu līdzekļu ievērojama samazinājuma apstākļos, uzskatu, ka valsts ārlietu intereses tiek īstenotas sekmīgi. Latvija ir konsekventi izmantojusi tās iespējas, kuras nodrošina ES Lisabonas līguma darbība un ārpolitikas koordinācija ES ietvaros. Respektu pret mūsu valsti apliecina tas, ka aizvadītajā gadā Latvijas vēstniecība Taškentā, pēc ES prezidentūras lūguma, pildīja tās uzdevumus Uzbekistānā. Esam sekmīgi pārstāvējuši kopējo NATO politiku Gruzijā. Šajā gadā šāda atbildība Latvijai uzticēta Uzbekistānā.

Ir vērts atzīmēt, ka 2010. gadā Latvija sekmīgi prezidēja Baltijas Ministru padomes ietvaros, kā arī koordinēja Baltijas – Ziemeļvalstu sadarbību. Pēc Latvijas iniciatīvas tika sagatavots un apstiprināts kopīgs ziņojums un rekomendācijas Skandināvijas un Baltijas valstu jeb tā saukto NB8 valdībām reģiona sadarbības uzlabošanai. Tika izstrādāts un sagatavots Latvijas un Igaunijas Nākotnes sadarbības ziņojums ar konkrētiem priekšlikumiem, kā tuvināt abas kaimiņvalstis. Ir panākta vienošanās un jau uzsākta šāda Nākotnes sadarbības ziņojuma sagatavošana ar Lietuvu.

Vēlos uzsvērt, ka Ārlietu ministrija ņem aktīvu dalību valsts augstāko amatpersonu vizīšu sagatavošanā un nodrošināšanā. Īpaši vēlos izcelt Valsts prezidenta veiksmīgo vizīti Krievijā, Vācijas kancleres un Polijas Valsts prezidenta vizīti Latvijā.

Tas rada pārlicību par sekmīgu Latvijas ārpolitiku arī 2011.gadā.

IV. ĀRPOLITIKAS PRIORITĀTES UN UZDEVUMI

Nereti tiek uzdots jautājums, kādas ir Latvijas ārpolitikas prioritātes ?

PIRMKĀRT : Latvijas kā uzticama Eiropas Savienības un Eiroatlantiskās telpas sadarbības uzticama partnera tēla uzturēšana.

OTRKĀRT : Karavīra atbalsta sniegšana Latvijas valsts piederīgiem pasaulē.

TREŠKĀRT : Mūsdienu Latvijas vajadzībām atbilstošas uzņēmēju ārējās ekonomiskās darbības atbalsta sistēmas pilnveidošana.

CETURTKĀRT: Aktīva Baltijas jūras reģiona un kaimiņattiecību politika.

Aplūkojot pirmo no prioritātēm, jārūnā par Kolektīvās drošības sistēmas nostiprināšanas nepieciešamību.

Arī pēc Lisabonas samita, NATO kā militārā alianse saglabās centrālo vietu mūsu valsts drošībā. To apzinoties, Latvijas pienākums ir līdzdarboties NATO jaunās Stratēģiskās koncepcijas piepildīšanā ar konkrētu saturu.

Latvija arī turpmāk apliecinās, ka tā nav tikai starptautiskās kolektīvās drošības patērētāja. Runa ir par prognozējamu un atbildīgu Latvijas bruņoto spēku dalību ANO atbalstītajā [1] NATO spēku misijā Afganistānā (ISAF). Latvijas 2011.gada budžeta konsolidācija nedrīkst apdraudēt Latvijas dalību ISAF misijā Afganistānā. Tikai pašiem darbībā Afganistānā apliecinot NATO *modus operandi* principu, mums ir morālas tiesības sagaidīt, ka par Latvijas gaisa telpas neaizskaramību rūpēsies Latvijas lidmašīnas, ka krīzes, apdraudējumu situācijā saņemam izšķirošu NATO atbalstu.

Nereti, tuvredzīgu iekšpolitisku interešu dēļ, izskan aicinājumi, nepiešķirt līdzekļus, Latvijas karavīrus no Afganistānas atsaukt. Droši varu apgalvot, ka šāda rīcība ievērojami iedragātu ne tikai mūsu valsts starptautisko prestižu.

Neapšaubāmi šogad ir jāveic Latvijas dalības misijā Afganistānā izvērtējums. Domāju, ka tas pamatos nepieciešamību pakāpeniski mainīt dalības uzsvāru no militāras uz civilo palīdzību kopīgas sadarbības projektos Afganistānā.

Vienlaicīgi vēlos uzsvērt nepieciešamību pēc ciešākas sadarbības starp NATO un ES. Latvija ir ieinteresēta konvencionālā

bruņojuma līdzsvara Eiropā nodrošināšanā. Tādēļ jāturpina Latvijas dalība sarunās par parasto ieroču kontroles Eiropā turpmāko attīstību.

Dāmas un kungi,

Pagājis vairāk nekā gads kopš spēkā stājās Lisabonas līgums. Tikpat ilgi savus pienākumus pilda Augstā pārstāve Ketrīna Eštone. Ārlietu ministru diskusijās Briselē esam pavadījuši ilgas stundas debatējot par Eiropas Savienības stratēģisko lomu globālajā pasaulē. Mums katram ir skaidrs, ka Eiropa būs ietekmīgs spēlētājs šodienas pasaulē tikai tad, ja dalībvalstis spēs sarunāties vienā valodā.

Ekspertīze un zināšanas, ko spējam piedāvāt par Austrumu partnerības valstīm, Krieviju, Centrālāziju, ir mūsu pienesums kopējās pozīcijas veidošanā. Stiprinot savu analītisko kapacitāti un vēstniecības reģiona valstīs mēs kļūstam nozīmīgāki spēlētāji Eiropas Savienības diskusijās.

Eiropas Savienības līmenī mēs esam ieguvuši jaunu instrumentu, kura potenciāls ne tuvu vēl nav izmantots – tas ir Eiropas ārējās darbības dienests. Mazajiem diplomātiskajiem dienestiem, kāds skaitliski nenoliedzami ir Latvijas diplomātiskais dienests, tā vienlaikus ir izaicinājums un iespēja konkurēt, lai nosūtītu savus diplomātus darbam spēcīgā starptautiskā institūcijā. Atbalsts mūsu diplomātiem, kuri piesakās darbā Eiropas Ārējās darbības dienestā, ir un paliek darba prioritāte arī 2011.gadā.

Attīstības sadarbības politika šobrīd diemžēl nepelnīti spiesta palikt novārtā un ekonomiski grūtos gados pamatā balstās uz mūsu nevalstisko organizāciju iniciatīvu konkrētu projektu īstenošanā. Tomēr apzinos, ka attīstības politika ir nozīmīgs ārpolitikas instruments. Tāpēc ceru, ka, pieņemot nākamo gadu budžeta likumus, valdība jau vidējā termiņā spēs nodrošināt šādu nozīmīgu saistību izpildi. To kontekstā jau ir uzsākta gatavošanās Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienībā 2015.gadā.

Gatavošanās Latvijas prezidentūrai Eiropas Savienībā 2015.gadā

Laiku pa laikam izskan apgalvojumi, ka pēc iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO vairs nav lielu izaicinājumu. Negribu tam piekrist. Prezidentūra Eiropas Savienībā ir vienlaikus iespēja un atbildība. 2015. gadā sešus mēnešus Latvija būs atbildīga par Eiropas Savienības darbu, tas ir jauns izaicinājums, kā apliecināt mūsu valsti. Tā būs mūsu iespēja veicināt noteiktu jautājumu virzību kopējās Eiropas interesēs, likt skanēt Latvijas vārdam ne vien Eiropas, bet arī plašākā mērogā.

Dāmas un kungi,

Vēlreiz apliecinu, ka Latvijas prezidentūra Eiropas Savienībā ir neapšaubāma prioritāte.

Ārlietu ministrija ir izstrādājusi un gatavo iesniegšanai Ministru kabinetā konkrētu pasākumu plānu, kas veicami gan 2011.gadā, gan turpmākajos gados. Jau šogad ir precīzi jāizstrādā ekspertu apmācības procesa norise, jāatrod labākais finansējuma modelis nepieciešamās informāciju tehnoloģiju infrastruktūras nodrošināšanai, jāapstiprina tēmas, kas būs Latvijas prioritātes prezidentūras laikā. Lai kvalitatīvi saturiski vadītu procesus Eiropas Savienībā, mums būs jāizmanto viss intelektuālais potenciāls, kas ir valsts pārvaldē, akadēmiskajā vidē, parlamentā, nevalstiskajā sektorā. Septembrī darbu uzsāks Ārlietu Ministrijas prezidentūras sagatavošanas sekretariāts, kas turpinās šā projekta vadību.

Cienījamie klātesošie,

Eiropas Savienības jautājumi no ārpolitiskiem jau vairākus gadus kļuvuši par loģisku iekšpolitikas daļu un turpinājumu. Ārlietu ministrijai ir uzticēta koordinācijas funkcija.

Mūsu sekmīga līdzdalība Eiropas Savienības politiku veidošanā ir atkarīga no vairākiem faktoriem:

- Precīza un savlaicīga redzējuma par nozaru politiku attīstību Latvijā;
- Spējas ieraudzīt Latvijas vietu un intereses Eiropas kontekstā;

- Ciešas sadarbības starp ekspertiem, nozaru asociācijām, ministriem, deputātiem, Eiroparlamenta deputātiem.

2010.gads Eiropā lielā mērā aizritēja, diskutējot, kā cīnīties ar globālās finanšu un ekonomiskās krīzes sekām, kādi pasākumi veicami, lai novērstu to atkārtošanos nākotnē. Bet ne tikai! – Ļoti precīzas un saskaņotas iesaistīto institūciju, Latvijas diplomātu un premjera biroja darbības rezultātā izdevās panākt, ka 2010.gada maijā Padome pieņēma lēmumu, ka Eiropas Elektronisko sakaru regulatoru iestādes birojs atradīsies Rīgā. Tā ir pirmā ES līmeņa institūcija Latvijā.

2011.gadā turpināsies darbs pie Eiropas semestra ieviešanas, Nacionālo reformu programmu izstrādes ES 2020 stratēģijas ieviešanai, būs jāvienojas par Lisabonas līguma grozījumiem Eiropas stabilitātes mehānisma izveidei.

Īpaši vēlos pievērst jūsu uzmanību, ka jūlijā sāksies sarunas par Finanšu ietvaru 2014 -2020 gadam.

Jau šobrīd notiek aktīvas diskusijas par to, kādas izmaiņas nepieciešamas tādās Latvijai nozīmīgās Eiropas politikās kā kohēzijas politika, Kopējā lauksaimniecības politika, transports, enerģētika.

Vēlos aicināt gan nozaru ministrijas, gan Saeimas atbildīgo komisiju deputātus turpināt aizsākto darbu, skaidrojot Latvijas vajadzības, viedokli un intereses gan Komisijas dienestiem, gan kolēģiem citās Eiropas Savienības dalībvalstīs, gan Eiropas Parlamentā.

V. Atbalsts Latvijas uzņēmējiem starptautiskajos tirgos

Cienijamie deputāti!

Pašreiz ir nepieciešams valsts atbalsts Latvijas uzņēmējiem starptautiskajos tirgos.

Latvijas tirgus mērogs ir neliels, ekonomisko iespēju klāsts ierobežots un ekonomiskās krīzes laikā pazaudētā uzticība, arī budžeta konsolidācijas pasākumi apgrūtina ārvalstu investīciju piesaisti. Ņemot vērā to, ka Latvijas Ārlietu dienesta rīcībā ir 44 diplomātiskās pārstāvniecības, ir svarīgi, lai ekonomiskās izaugsmes interesēs Latvijas uzņēmēji un tos pārstāvošas organizācijas spētu pilnā mērā izmantot Ārlietu dienesta sniegtās iespējas. Šis ir unikāls „Latvijas biznesa interešu atbalsta tīkls”, kam ārpus Latvijas nav un nebūs līdzvērtīga. Tas mērķtiecīgi ir jāizmanto Latvijas ārējās ekonomiskās darbības sekmēšanā, kontaktu veidošanā, mārketingā. Šī neapšaubāmi ir viena manām prioritātēm, kas atspoguļojas mūsu valdības deklarācijā.

Rezultātā Ārlietu un Ekonomikas ministrijām, arī LIAA un uzņēmējdarbības asociācijām ir nepieciešams noņemt aizspriedumus, jāspēj mazināt institucionālo greisirdību, meklēt neizmantotās iespējas, konsolidēt savus spēkus un sadarbību, paplašināt redzesloku. Ārlietu ministrijas, EM un LIAA trīspusējās sadarbības koordinācijas mehānismam ir jāpiesaista Latvijas uzņēmēju asociācijas. Tas ļautu labāk apzināt mūsu uzņēmēju intereses jaunos tirgos.

Šādam mērķim sadarbībā ar Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru jau tiek veidots „investīciju portfelis” ar skaidra, katram konkrētam tirgum izvēlēta piedāvājuma vai investīciju projektu atlasī. Līdzīgi jāiesaista citas nozaru asociācijas. Šāda pieeja būs nozīmīgs pamatojums, lai dinamiskas izaugsmes valstīs nākotnē izvērstu vēstniecību tīklu.

VI. Sadarbības iniciatīvas reģionā un attiecības ar kaimiņvalstīm

Neskatoties uz Latvijas interešu, kompetences un darbības paplašināšanos arvien tālākos pasaules reģionos, arī turpmāk sevišķi nozīmīga būs mūsu valsts darbība tuvākajā reģionā, tās kaimiņattiecību politika kā ES ietvaros, tā arī divpusēji. Tāpēc paralēli ar ES Baltijas jūras reģiona stratēģijas izvēšanu, nozīmīga būs ES Austrumu partnerības politika, kas sekmē sadarbību ar Ukrainu, Moldovu, Azerbaidžānu, Gruziju, Armēniju, Baltkrieviju. Līdz ES Budapeštas samitam šā gada maijā esmu iecerējis apmeklēt šīs valstis, lai labāk saprastu tās vajadzības un iespējas, kuras ES vērtību un tirgus ekonomikas kontekstā Latvija var piedāvāt šīm valstīm. Sadarbība ar šīm, kā arī Centrālās valstīm ir īpaši svarīga arī ES Attīstības politikas ietvaros.

Taču vienlaicīgi Latvija ir un paliks aktīva Skandināvijas valstu un Baltijas valstu sadarbības līdzdalībniece. Tas ir mūsu identitātes, ekonomiskās izaugsmes un ilgtermiņa drošības jautājums. Šī ir mums ģeogrāfiski un vistuvākā sadarbības telpa un Latvijas interesēs ir stiprināt tās nozīmi. Īpaši tādēļ, ka Baltijas un Skandināvijas valstu pašreizējais integrācijas līmenis ir bezprecedenta

parādība mūsu vēsturē un tiek attīstīti sadarbības projekti, kas mūs satuvinās nākotnē vēl vairāk. Šajā ziņā atjaunotās Latvijas Republikas ārpolitika ir bijusi daudz veiksmīgāka nekā Z.Meierovica laikmeta ārpolitika, kas sastapās ar nepārvarāmām grūtībām Baltijas valstu ciešākas sadarbības veidošanā.

Tāpēc ir pēdējais laiks atteikties no atsevišķu Latvijas politiķu priekšvēlēšanu retorikas par "Latvijas finanšu okupāciju", par skandināvu banku nesaprātīgu investīciju politiku vai nepamatotu kritiku manam izcilajam zviedru kolēģim, patiesam Latvijas draugam, Karlam Bildtam. Svarīgi ir turpināt reģiona sadarbību, izvērst brīvā tirgus iespējas un pašiem tajā aktīvi piedalīties. Kā pozitīvs apliecinājums ir kaimiņvalsts Igaunija, kas ir pievienojusies Eiro zonai.

Reģionā efektīvi jāizmanto vienotā tirgus priekšrocības, jālikvidē administratīvie šķēršļi. Pagājušā gada NB8 sadarbības pilnveidošanas ziņojumā ir ietvertas 16 konkrētas īstermiņa rekomendācijas sadarbības veicināšanai. Nesen kā rekomendāciju izpaušme bija mans un Dānijas ārlietu ministres Lēnas Espersenas kopīgais paziņojums par pēcvēlēšanu situāciju Baltkrievijā.

Viena no tipiskām grūtībām NB8 vai Baltijas valstu sadarbības ietvaros ir nespēja paskatīties pāri šaurām nacionālām īstermiņa interesēm, lai saskatītu kopīgu izdevīgumu ilgtermiņā. Spilgts piemērs ir jau pieminētā enerģētikas politika. It kā pastāv vienošanās par reģionālām kopīgām interesēm ES ietvaros, taču dažādu mazāk vai vairāk redzamu šķēršļu dēļ projektu virzība ir nepieņemami lēna. Ja reģiona kaimiņvalstu starpā izdotos panākt lielāku solidaritāti, tā noteikti pozitīvi ietekmētu kā katras valsts, tā arī Baltijas jūras reģiona ekonomisko situāciju kopumā.

Lai būtu pilnīga kopaina ir jāpiemin Latvijas attiecību nozīmīgums ar reģiona lielvalstīm Vāciju un Poliju, ar kurām Latviju saista senas un ciešas saites. Ar gandarījumu varu teikt, ka šobrīd mūsu attiecības ar šīm valstīm ir iegājušas jaunā kvalitātē. Apstiprinājums tam ir pagājušā gada rudenī notikušās Vācijas kancleres Merkeles un Polijas prezidenta Komarovska vizītes Latvijā. Arī turpmāk sadarbībā ar šīm valstīm īpašu uzmanību pievērsīsim ekonomisko attiecību stiprināšanai. Īpaši nozīmīgas būs regulāras konsultācijas gan augstākajā politiskajā, gan ekspertu līmenī, saskaņojot ar šiem nozīmīgajiem partneriem Latvijas nostādnes svarīgos ES un citu starptautisko organizāciju dienaskārtības jautājumos.

ASV:

Līdzšinējā Amerikas Savienoto Valstu iesaiste ir būtiski ietekmējusi reģiona stabilitāti un stratēģisko virzību. Latvijas ārpolitika būs virzīta uz to, lai ASV redzamība Baltijas jūras reģionā un Latvijā būtu saistāma ne tikai ar tradicionālajiem drošības jautājumiem, bet arī ar tādām jomām kā izglītība, ekonomika un kultūra. Tādēļ viens no svarīgākajiem Latvijas uzdevumiem ir īstenot izglītības jomas iespējas, ko sniedz pērn sāktā ASV *Baltijas Neatkarības fonda* iniciatīva. Tā dod iespēju mūsu studentiem studēt labākajās ASV augstskolās, bet pēc studijām ir jāatgriežas Latvijā. Mūs interesē ASV klātbūtne Baltijas reģiona enerģētikas attīstībā. Tādēļ meklēsim konkrētas sadarbības iespējas enerģētikas jomā.

Uz šo attiecību fona Latvijai īpaši nozīmīgas ir kaimiņvalstis - Krievija un Baltkrievija, to politiskie un ekonomiskie procesi.

Tāpat Krievija:

Pēc aktīva diplomātiskā darba, aizvadītajā gadā ir izdevies panākt vairāku divpusējo pamatdokumentu parakstīšanu ar Krieviju un sagaidāms, ka valstu sadarbība palielināsies. Šāds rezultāts ir sasniegts pateicoties stratēģiskās vides izmaiņām Rietumu un Krievijas attiecībās; veiksmīgi īstenotai Latvijas vienotai ārpolitikai. Attiecību ar šo mūsu kaimiņvalsti lielākais panākums bija Valsts prezidenta oficiālā vizīte Krievijā.

Līguma par dubulto nodokļu neaplikšanu, arī līguma par savstarpēju ieguldījumu aizsardzību un citu vienošanos parakstīšana, to turpmāka piemērošana paver uzņēmējiem un dažādu jomu sadarbībai jaunas iespējas. Būtiski ir tas, ka Valsts prezidenta Valda Zatlera vizīte mainījusi Latvijas - Krievijas attiecību atmosfēru. Ir kļuvis iespējams arī dialogs nesenās totalitārās vēstures jautājumos. Pieeja Krievijas arhīviem būs indikators Krievijas atvērtības līmenim. Latvija meklēs iespējas lai piedalītos ES programmā Krievijas Modernizācijai. Arī tāpēc, lai modernizācija tiktu attiecināta ne tikai uz rietumu tehnoloģiju pārņemšanu, bet arī uz ikvienu sabiedrības dzīves jomu, tajā skaitā vērtībām šādu mērķu sasniegšana prasa sadarbību starp ES un Krieviju uz juridiski saistoša sadarbības līguma pamata. Latvijas interesēs ir redzēt, ka Krievija pievienojas Pasaules Tirdzniecības organizācijai.

Pašreiz ļoti saasināti tiek vērtēta Baltkrievija:

Diemžēl Baltkrievijas prezidenta vēlēšanas aizvadītā gada decembrī un ar tām saistītās vardarbības izpausmes pret politisko opozīciju, ir ievērojami pasliktinājušas politiskās attiecības Baltkrievijas un demokrātisko valstu starpā. Rezultātā ES vērtē un pārskata savu līdzšinējo kritiskā dialoga politiku pret Baltkrieviju. Latvijas nostāja pilnā mērā sakrīt ar Eiropas Savienības Ārējās darbības dienesta retoriku. Mēs atbalstīsim Eiropas Savienības gaidāmo kopējo lēmumu par Baltkrieviju, tiks veicināta ceļošanas atvieglošana uz Eiropas Savienību vienkāršajiem Baltkrievijas pilsoņiem un studentiem, tiks sniegts atbalsts demokrātijas un pilsoniskās sabiedrības stiprināšanai.

Vēlos uzsvērt, ka Latvijas interesēs ir veicināt Baltkrievijas – ES attiecības, tai skaitā, izmantojot Austrumu partnerības sniegtās iespējas. Lai kādus pasākumus pret Baltkrieviju janvāra beigās pieņemtu ES, mūsu interesēs ir ar savu rīcību nepasliktināt Baltkrievijas vienkāršo iedzīvotāju izredzes. Tādēļ mēs turpināsim īstenot ar ASV uzsākto projektu par modernas biznesa skolas izveidi Minskā.

VII. Kvalitatīvu pakalpojumu sniegšana Latvijas valsts piederīgajiem un latviešu diasporai ārvalstīs

Kā jau iepriekš tiku minējis, tad pasaulē dodas un dažādos procesos iesaistās vai tiek ierauti daudz Latvijas pilsoņu. Pieaug no Latvijas izbraukušo cilvēku skaits. Diemžēl aizvadītajā gadā Konsulārajam dienestam bija objektīvas grūtības nodrošināt operatīvu vīzu izsniegšanu visiem Latviju apmeklēt gribētājiem. Vienlaicīgi ir vērts atzīmēt pozitīvu iniciatīvu - mobilo pasu izsniegšanas iekārtu, kas radīja iespēju izsniegt pasas Latvijas pilsoņiem ārpus Latvijas, tā sekmējot to dalību 10.Saeimas vēlēšanās. Šāda iniciatīva tiks turpināta.

Ņemot vērā faktu, ka ārpus Latvijas uzturas ievērojams skaits latviešu izcelsmes ļaužu, Ārlietu ministrija ir apņēmusies pilnveidot sadarbību ar tautiešiem to mītnes zemēs. Nesen esmu parakstījis sadarbības līgumu ĀM un PBLA starpā. Arī tāpēc, ka ārzemju latviešu intelektuālā resursa, pieredzes mērķtiecīga piesaistīšana Latvijas valstij var dot daudz noderīgas informācijas, radīt noderīgus sadarbības projektus ekonomikas, izglītības un kultūras jomās.

VIII. Ārpolitikas debašu nozīmīgums Ārlietu dienesta darbā

Augsti godātie Saeimas deputāti,

Pagājušā gada nogalē ir beidzies „Latvijas Republikas ārpolitikas pamatnostādņu 2006. – 2010. gadam” termiņš. Tās tika gatavotas laika periodam pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO. Šobrīd ir skaidrs, ka ārpolitika prasa regulārāku tās vērtēšanu, jo, kā zināms dokumenti ātri noveco un tad tie vairs nespēj atspoguļot ārpolitikas aktuālos uzdevumus strauji mainīgā starptautiskā vidē.

Šādam mērķim noderīgāka ir regulārāka saruna ārpolitikas veidotāju un īstenotāju, Saeimas un valdības starpā. Tā sniegs lielāku pārliecību par vienotas valsts ārpolitikas esamību, tās kopēju nospraušanu. To apzinoties valdība, vēl krietni pirms, tā teikt, 100 dienu saudzējošā darba cēliena noslēguma, ir piekritusi pirmo reizi aizsākt un noturēt ikgadējas ārpolitikas debates šeit, Saeimā. Šodien sagaidāmie deputātu vērtējumi un ieteikumi būs noderīgs piensums ārlietu dienesta darbā.

Pateicībā par doto iespēju Jūs uzrunāt un uzklausīt. Lai kopīgi strādājam Latvijas valsts interesēs.

Ģirts Valdis Kristovskis

Ārlietu ministrs

[1] ANO Drošības padomes rezolūcijas Nr.1386/2001 un Nr.1510/2003)

<https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministra-girta-valda-kristovska-uzruna-saeimas-arpolitikas-debates-2011-gada-27-janvari>